

YORUM

Adnan NAS
adnann@global.com.tr

İstim Arkadan Gelince

Normal koşullar altında uzun vadeli plan ve programlardan ya da stratejik dokümanlardan beklenen, kısa ve orta vadede uygulanacak bütçeler, eylem planları ile izlenecek politikaların kaynak ve zaman savurganlığına yer vermeden hayata geçirilmesidir. Bu anlamda 2005'ten sonra kamu yönetiminde oluşan farkındalığı ve ardı ardına açıklanan genel ve sektörel stratejiler ile orta vadeli programları olumlu karşılamış, böylece sıkça krizlere girmemize yol açan darboğazları aşabileceğimizi, en azından sayısını azaltabileceğimizi düşünmüştük. Ancak genetik alışkanlıklarımızın sonucu olsa gerek, bir yandan eylem planlarında etki analizlerini yeterince yapmadığımız, öte yandan hedefleri tasarlarırken gerçekçilik ve tutarlılık yönünden yeterince irdeleyip tartışmadığımız için uygulama hep önemli sapmalarla sonuçlandı. Zaten genel kamuoyunun başlangıçtan beri bilgilenip sahiplenmediği, örgütlü kamuoyunun yani özel kesimin ve sivil toplum kuruluşlarının da reform maliyetleri nedeniyle mesafeli durduğu programların gerçekleşmemesi, konjonktürel dengelerin başka şekillerde ve genellikle riskleri büyütecek yöntemlerle sağlanması sayesinde pek yankı da yaratmadı. Bu nedenle 2018-2020 yıllarını kapsayan yeni Orta Vadeli Program (OVP) açıklanınca ve aynı iddialı ve iyimser yaklaşımın devam ettiğini görünce eskisi kadar heyecanlanamadım. Nitekim aynı gün sürpriz vergi paketi de ortaya çıktı ki, reform kararlılığıyla ilgili kaygılarım sürse de, en azından risk birikiminin farkında olduğunu ve cari açığın yanına bir de ciddi bütçe açığını eklememe anlamında gerçekçi bir tarafı bulunduğunu düşündüğüm için şaşırmadım. Öyle anlaşılıyor ki bizim şablonumuz farklı: Önce günlük ihtiyaçlarımıza göre eylem planları ve bütçeler yapıyoruz, sonra da özlem ve dileklerimize göre orta ve uzun vadeli programlarımızı sıfırdan yeniliyoruz. Sürgit bu sarmalda dönüp duracak gibiyiz.

Yeni OVP ve Vergi Paketi

Gerçi vergi paketinin görünen gerekçesi savunma ve güvenlik harcamaları, ama bunun sadece AB süreci dondurulduğu için elimizde kalan en önemli çıpayı yani mali disiplini tehlikeye düşürecek ve bütçe açığını tehlikeli biçimde yükseltecek bir ila-

ve kaynak ihtiyacı doğuracağı için kaygılandırdığı açık. Maliye politikasında gevşemenin sınırına gelindiği belli. Önceki yazılarımızda değinmiştik, vergi indirimleri ve krediye hazine kefaletleri ile sağlanan ekonomik canlılık sürdürülebilir değil. Para politikasında gevşeme ve faiz indirimi ise döviz kurları ve enflasyon hassasiyeti nedeniyle mümkün görünmüyor. Küresel likiditenin birdenbire olmasa bile peyderpey daralması kesinlik kazandığı için dış kredi ve portföy yatırımlarında da temkinli bir beklenti içinde olunması şart. Doğrudan yatırımlar için durum daha da zor. Yatırım ikliminin iyileştirilmesi ve yatırım sermayesine güven sağlanması sadece hukuk güvenliği gibi yapısal faktörlere değil jeopolitik risklerin giderilmesine ve kalıcı büyüme stratejisi konusunda inandırıcı politikalar izlenmesine bağlı. Kabul etmeliyiz ki kısa vadede sonuç vermesi mümkün olmayan böyle karmaşık programlardaki performansımız, ekonomi çökme sınırlarına yaklaşmadıkça, hiçbir zaman tatmin edici olmadı. Nitekim yeni açıklanan eylem planı, yani vergi paketi de sadece hasılat gayesine yönelik olmasıyla alıştığımız şablona uyuyor.

Yeni OVPnin Dünya gazetesinde geçen haftadan beri okuduğunuz ayrıntılarına girecek değilim. Ancak her yıl için % 5.5 gibi potansiyelin üstünde bir büyüme ve % 52.7'den %54.7'ye artması öngörülen işgücüne katılıma rağmen tek haneye düşen bir işsizlik hedefinin arkasında döviz kuru, enflasyon, iç tasarruflar ve yatırımlar ile ilgili oldukça iyimser varsayımların bulunduğunu not etmeliyiz. Bu yıl sonunda %9.5 olacağı öngörülen enflasyonun 2018'de % 7'ye, 2019'da % 6'ya ve 2020'de % 5'e düşeceği, döviz kuru artışının daha da iyimser bir beklentiyle üç yılda sırayla % 4, %4.8 ve %3.6 olacağı varsayılmış. Böyle olunca dolar cinsinden milli gelir rakamlarının düşmesi durdurulmuş oluyor ama nasıl gerçekleşeceği belirsiz. Tasarruf ve yatırımlardaki durum ise iyice ilginç. İç tasarruflarda çoğu 2018'de olmak üzere % 1.5 artışın ve yatırımlarda kamunun payı artmak bir yana gerileyeceği için % 2.2'lik artışın tamamının hanehalkı ve özel kesimden geleceği öngörülüyor. TL'ndeki reel değerlenmeye rağmen ihracatın ithalattan fazla artacağı ve cari açığın

da azalarak üç yılın sonunda % 3.9'ya gerileyeceğinin öngörülmesi tabloyu tamamlıyor. Az da olsa gerileyeceği öngörülen tek büyüklük tüketim; özel tüketimin 2018'de azalıp izleyen yıllarda artacağı, kamu tüketiminin ise tersine 2018'de artıp sonra ciddi şekilde gerileyeceği düşünülüyor.. 2016'ya oranla %100'ü aşan oranda artmış olan kamu kesimi açığının ise, son vergi paketinin de doğruladığı yüksek gelir hedefine rağmen aşağı yukarı aynı düzeyde kalacağı öngörülüyor.

Bu tablonun gerçekleşme şansı, ancak portföy ve doğrudan yatırım şeklindeki dış kaynak girişinin artarak devam etmesi, özel kesimin ve özellikle imalat sanayiinin yatırım iştahının artması ve/veya reel kesimin üretim yapısının aniden yüksek katma değer odaklı bir dönüşüm geçirmesi gibi gerçekleşmesi son derece güç şartlara bağlı görünüyor. Üstelik bütçede savunma harcamalarının artışı gibi bir başka mali çıpada eskiye dönüş sinyali verilmişken..

Ufkumuz Yine Kısaldı

Geçenlerde sınırlı katılımlı bir toplantıda büyük bir bankamızın üst yöneticisini dinlerken Türkiye'de bütün kesimlerin, bu arada en muhafazakar olan bankacılık kesiminin de vade ufkunun iyice kısaldığını hissettim. Hazine destekli KGF kredilerinin büyümeye ivme verdiğini, kendi karlılıklarını da arttırdığını söylerken bunun ne zamana kadar devam edebileceğini suskunlukla geçiştirdi. Borçlarının milli gelire oranı % 73'e çıkan, buna karşılık faaliyet karlılığı düşen ve kredilerin ancak % 15'ini makina teçhizat yatırımları için kullanan reel kesimin üzerindeki riskin kamuya transferi, böylece ertelenen kredi alacaklarının yeni vadelerinin bitiminde yeni erteleme ve kefalet taleplerinin yolunu açarken mevduatla beslenemeyen kredi hacmi bankaların azalan likite ve artan faiz ortamında döviz pozisyon açıklarını arttırmasıyla sonuçlanacak gibi. Almanya'nın Türkiye'ye yönelik Hermes kredisinin üst sınırını indirmesiyle dışarıdan alınan işaretler de aynı yönde.

Anlaşılan, eğitim sistemini kaliteyi dışlayan denemelerle yaz boz tahtasına çevirdiğimiz gibi, ekonomide de yapısal dönüşümü dışlayan revizyonlar ve paketlerle yola devam edeceğiz.